

JUNIJ - MESEC SPOMINA

Spominske slovesnosti v Sloveniji

KOČEVSKI ROG

Spominska slovesnost v Kočevskem Rogu v soboto, 6. junija, je letos prvič potekala ob breznu pri Macesnovi Gorici. Zadnja odkritja Vlade komisije za reševanje vprašanj prikritih morišč, ki jo vodi Jože Dežman, so namreč pokazala, da je v resnici prav tam centralno povojno morišče. "Skoraj 30 let smo prihajali žalovat in obujat spomin k napačnemu breznu. Oblastniki, ki so si slovesnost po maši leta 1990 prisvojili, so to vedeli, a so nas pustili v zmoti", je v vabilu poudarilo društvo Nova slovenska zaveza.

V celoti objavljamo besede, ki so jih na

slovesnosti izrekli ljubljanski nadškof in metropolit Stanislav Zore, ki je daroval žalno sveto mašo, predsednik republike Borut Pahor in predsednik vlade Janez Janša ter predsednik društva Nova slovenska zaveza dr. Matija Ogrin.

Slika Daniel Novakovič / STA

SLOVESNOST OB LIPI SPRAVE

Spominska slovesnost na ljubljanskih Žalah, ki jo skupno organizirajo društvo Združeni ob lipi spravi, Nova slovenska zaveza in pobuda Vseposvojitev, je ob 30. obletnici Lipe sprave in prvih svobodnih volitev potekala v ponedeljek, 15. junija.

Molitev je opravil škof Franc Šuštar, med govorniki sta pa bila tudi predsednik društva Lipa sprave, dr. Janez Juhant in pesnik Tone Kuntner.

Slovesnosti se je udeležil predsednik

Slika p. Ivan Rampre/Vatican News

republike Borut Pahor, ki je pred lipo položil venec in v svojem nagovoru poudaril rezultate simbolnih in stvarnih naporov za narodno pomiritev in spravo.

RAZUMETI URE NJIHOVIH ODLOČITEV

Matija Ogrin

V nekem poetičnem stavku pravi Ivan Cankar o naših starejših pisateljih: Lepo teče beseda našim starim, kakor da bi mi od daleč šumeli notranjski gozdovi ...

Ta lepa podoba, notranjski gozdovi, ki nam od daleč šumijo v vetru, ima po letu 1945 vse drugačen pomen. Usodno drugačen – zaradi strahot, ki so jih ti gozdovi morali gledati: oslabiljene, dehidrirane, izmučene domobrance, ki jih še tik pred breznom okrutno pretepajo in ki nazadnje ustreljeni, mnogi še živi, padejo v globino.

V širnih notranjskih gozdovih pet kilometrov ne pomeni veliko. Toda pet kilometrov med breznom pod Krenom in breznom pri Macesnovi Gorici je velika razdalja. Je razdalja med napačnim in resničnim krajem spomina na pobite domobrance. Niti te prave lokacije nam predstavniki revolucionarne oblasti niso hoteli povedati; celo to so morali pogumni pričevalci in iskalki odkriti sami.

Resnica o pravem kraju njihovega trpljenja in smrti nam je roške žrtve približala. Najprej nam jih je približala v krščanskem pomenu spoštovanja pokojnih zaradi vere v vstajenje njihovih teles in večno življenje. Želimo si, da bi na tem kraju, kjer so tekle njihove poslednje ure, kjer so se vlekle njihovi zadnji, strašni trenutki, bolje razumeli tudi njihove poprejšnje ure: ure, ko so v letu 1942 nemočno gledali krvave umore v svojih vaseh; ure nočnega strahu, ko so v temi prisluškovali, kdaj bodo partizani obkolili njihovo hišo; ure, ko so

mukoma spoznavali, da morajo zapustiti polja in kmetije, prijeti za orožje ter reševati sebe in svoje; in ure, ko so se poslavljali od svoje žene, staršev, bratov. Vse to nam je ob robu brezna, v katerega so padali, bolj živo pred očmi, ker so se tu, na tem kraju, vse te ure resnično iztekle.

Šele, ko se zamislimo v te usodne ure njihovega življenja, lahko razumemo, kaj so hoteli in kaj so morali. Ne glede na to, kakšna je bila groza, v katero so se iztekle ure njihovega življenja, in kakšna je bila nesreča njihovih družin se onkraj vseh robov vseh brezen dviguje nekaj velikega: ko so vaški stražarji in domobranci branili svoje hiše in vasi, niso branili le svojih golih življenj, marveč tudi svoj način življenja, to je, svojo kulturo: branili so tradicijski slovenski svet, kot ga je posebej verna kmečka družina. Ali z besedami Justina Stanovnika: niso se slučajno zbrali in niso slučajno postali skupina, »ampak zato, ker so hoteli braniti sebe, svojo družino, svojo vas, svojo slovensko in krščansko tradicijo – svojo v zgodovini pridobljeno istovetnost, svojo identiteto – to, kar so bili, po slovensko povedano. Branili so to, kar so bili in kar so hoteli biti.« (Zaveza 75)

To je za nas bistveni del resnice. Brez nje ne vidimo možnosti za napredek v notranjem zedinjenju, ki ga imenujemo sprava. Naše mnenje konec koncev ni merodajno. Merodajno je, kar nam izpričuje zgodovina zadnjih 30 let od slovesnosti leta 1990 do danes: brez prodiranja v resnico o žrtvah ne moremo premagati razpora, ki so ga v nas zasekala roška brezna. Leta 1990 in že prej so zasnovali, kot vemo, koncept »sprave« brez resnice o tem, kaj so stražarji in domobranci bili in hoteli biti. Zadnjih 30 let izpričuje, da je ta koncept propadel, ker je protisloven; še več, izkazal se je kot mrtva teža, ki nas duši. Med tem časom so zmota in ignoranca zarezale tudi v nove rodove Slovencev razpor, ki se zdi nepremagljiv.

Toda ta razpor v resnici poteka v vsakem od nas: vsako človeško srce je prizorišče odločitve in prizadevanja za pristnost in resnico; vsak od nas more, če hoče, izvesti več, razumeti več, si osvojiti večji izsek resnice; vsakdo more dalje in globlje prodirati v to, kar je res – in zato je veliki

slovenski razpor moč premagati.

Verjamemo, da se ure bitja in smrti naših domobrancev niso iztekle v nič, ampak v novo razsežnost življenja. Krščanska omika, ki so jo skušali rešiti in ohraniti, ni v celoti izgubljena; zdelo se je, da je bila izgubljena v krvavem, barbarskem času, ki je sledil; ni pa izgubljena kot duhovna vrednota, vpisana v naše izročilo in z njihovo smrtjo povzdignjena tudi nad čas.

Ko nam od daleč šumijo notranjski gozdovi, njihov glas ne prinaša le spomina na bolečino. Ko nam od daleč šumijo notranjski gozdovi, njihovo sončno šumenje združuje naš čas z neminljivim časom naših pokojnih – in zato obuja v nas up in elan.

PŠENIČNO ZRNO, KI JE TUKAJ PADLO V ZEMLJO, BO OBRODIL SVOJE SADOVE

Msgr. Stanislav Zore

Ljubljanski nadškof metropolit

Spoštovani gospod škof Andrej Glavan, dragi bratje duhovniki, spoštovani predsednik Republike Slovenije gospod Borut Pahor, spoštovani predsednik vlade Republike Slovenije gospod Janez Janša, cenjeni vsi drugi predstavniki različnih ustanov življenja v naši državi in družbi, dragi bratje in sestre.

Letos mineva trideset let od prve sve-te maše v Kočevskem Rogu, takrat pod Krenom, »na kraju smrti in molka, ki je trajal dolga leta v zamolčanosti dogod-

ka in nedostopnosti kraja. Danes javno opravljamo simbolični krščanski pogreb domobrancev, ki so tu ali drugje našli svojo smrt. S tem simboličnim krščanskim pogrebom in mašo zadušnico stopajo v javnost in enakopravnost v slovenskem občestvu mrtvih in živih,« je svoj nagovor pri sveti maši začel takratni nadškof dr. Alojzij Šuštar.

Približno v tistem času je nastala tudi pesem Pod Krenom. Pijano sovraštvo / nori / v žalostni rihti / krvi. // V dolgi procesiji / vodijo žrtve / v zakol / na oltarju / ideje. // Padajo, / v skalni goltanec / padajo / s prošnjo, / naj Bog odpusti. // Pod Krenom / morijo ljudi.

Pozneje smo po korakih prihajali do spoznanja, da je bil nadškof Šuštar skupaj z veliko večino slovenske demokratične javnosti zaveden. Maše pred tridesetimi leti ni daroval na kraju, kjer so domobran-ci našli svojo smrt. Kajti Pod Krenom ležijo v isti ihtavi krvavi rihti pomorjeni pripadniki drugih narodov.

Slovenski domobran-ci pa so v »skalni goltanec« padali tukaj, pod Macesnovo gorico. Kako so prišli do te ugotovitve. »Rožni venci, jagode rožnih vencev, svetinjice s slovenskimi napisi pri Macesnovi gorici, novci tudi albanski, srbski, madžarski, hrvaški in reichspfennigi in lire pa v Breznu pod Krenom.« Tako je povedal geograf, ki je vodil odstranjevanje več kot 800 kubičnih metrov naminiranega skalovja. »Slovinci so tukaj,« je dejal dr. Mitja Ferenc.

Danes torej prvič sveto mašo darujemo na kraju, kjer so v smrt množično omahovali Slovenci, slovenski domobran-ci. Pa ne samo ti. Tudi drugi. V uniformah in brez njih. Temno zelenje se je tiste pomladi napilo njihove krvi. Korenine rastejo iz src in prepletajo kosti.

Zakaj? Zakaj toliko morjenja? Zakaj toliko krvi? Zaradi ideje? - Morda kdo? Zaradi oblasti? - Marsikdo? Zaradi ubijanja, iz sle po krvi? - Žal, tudi teh je preveč? Ta zakaj konec koncev ne dobi pravega odgovora, kakor je pred tridesetimi leti rekel nadškof Šuštar: »Za nas ostaja vprašanje brez človeškega odgovora.«

JUNIJ - MESEC SPOMINA

Hannah Arendt, ki se je ukvarjala z nacističnimi zločini, je ustvarila pojem banalnost zla. Pravi, da »večine zla na tem svetu ne povzročijo ljudje, ki bi izbrali zlo, pač pa mali ljudje, ki so se odtrgali od svoje človeške narave ... navadni ljudje, ki so sprejeli premiso svoje države (lahko bi rekli tudi svoje ideologije), in sodelovali s predpostavko, da so njihova dejanja nekaj normalnega.« (Aleš Čerin, Časnik). Mar se tukaj ni dogajalo nekaj podobnega? Seveda to zločinu nikakor ne zmanjšuje njegove v nebo vpijoče zločinskosti, pač pa naše vprašanje in bolečina pred skrivnostjo odgovora, ki ga ni, postaneta še večja, še bolj skelita in režeta.

Ta banalnost zla se pokaže v vsej svoji protislovnosti, če pomislimo, kakšni ljudje so tukaj padali v »skalni goltanec«. Čigave krvi se je tiste pomladi napilo temno zelenje.

V sredo smo v Velikih Laščah pokopali duhovnika Antona Masnika. Marca leta 1945 so ga poklicali k domobrancem. Prehobil je pot iz Velikega Gabra v Vetrinj, potem pa iz Vetrinja preko Kranja v Škofove zavode v Šentvidu nad Ljubljano. Tam je čakal na smrt. Njegov brat France je umrl neke v Kočevskem Rogu, morda prav tukaj, pod Macesnovo gorico. Sam je bil med tistimi, ki še niso imeli osemnajst let in so še ostali živi. Vsak dan so ustrelili po dva. Pretresljiva je njegova pripoved, kako je premišljeval o svoji smrti: »Ali bom videl kroglo, ki me bo zadela? Ali se bom takoj zvrnil po tleh? Ali me bodo zagrebli kar za zidom poslopja? Pozabil sem že, koliko časa se me je oklepal smrtni strah. Vem pa, da smo se ves groze polni čas z gorečo molitvijo pripravljali na smrt ... Veliko smo molili. Rožni venec je bil naš stalni spremljevalec; zmolili smo vse tri dele po dvakrat na dan. Tako smo se pripravljali na smrt.« Zato nas ne preseneča, da so ravno rožni venci razpoznavno znamenje, kje so umirali slovenski domobranci. V tistem »groze polnem času«, kakor je dejal gospod Masnik, sta se na tem kraju prepletali kletev tistih, ki so morili, in molitev tistih, ki so umirali – sedaj mora spregovoriti tišina. Srčno upam, da nas bo ta tišina nagovorila k molitvi.

Ob vseh vprašanjih, ki se porajajo na tem kraju zla in vere, se postavlja tudi vprašanje, ki je za nas življenjskega pomena. Kako bomo z dogodki in iz dogodkov, ki so to zemljo prepojili pred petinsedemdesetimi leti, živeli mi? Kakšne odgovore bosta v nas prebudili kletev in molitev, ki sta v tistih mračnih majskih dneh odmevali med stoletnimi drevesi? Kletev na vso moč glasna, molitev pa govornjena bolj v srcu kot z ustnicami.

Kako zapeljivo je, da bi odgovore oblikovali iz svoje pameti. Ne. Odgovore na ta vprašanja nam morajo dati ljudje, ki so zlo doživeli in preživeli. Ljudje, ki so se sprijaznili s smrtjo, pa je nazadnje le niso bili deležni. Njihovi odgovori namreč niso leporečje, ampak postanejo življenje, ki zajema iz Božjega in ga živi v človeškem.

Dovolite mi, da vam predstavim zgodbo Ernesta Simonija, albanskega duhovnika, sedaj kardinala. V času režima Enverja Hoxhe in njegovega naslednika Ramiza Alie je bil v zaporu osemindvajset let: najprej na gradbiščih, potem v rudnikih in nazadnje v kanalizaciji mesta Skadar. Ves čas je, glede na okoliščine, z izrednim pogumom in mogočno vero ostajal duhovnik, čeprav je mogel duhovništvo zares zaživeti šele ob padcu režima.

O njegovi mučeniški poti je Mimmo Muolo napisal knjigo Mučeniški duhovnik v

komunistični Albaniji. V knjigi duhovnik pripoveduje o mučeniški smrti svojega naslednika v župniji, ki jo je upravljal in pravi: »Umril je z vzklikom: 'Naj živi Jezus, naj živi Devica Marija!' Zadnje stavke je izgovoril s čustvenim nabojem, ki ga je nemogoče spregledati. Zdaj se zdi, da lovi sapo. Pustim, da med naju sede trenutek tišine, ki poudarja zaključne spomine njegove dolge pripovedi. Potem ga nena doma vprašam: »Kaj pa danes čutite do tistih, ki so vam prizadejali toliko trpljenja?« Duhovnik se je po tem kratkem premoru, kot kaže, že opomogel. V njegove oči se je vrnila njihova naravna živost. Zazre se vame in takoj odgovori: »Vsak dan pri maši molim za svoje mučitelje in ves albanski narod. Nadnje kličem Božje usmiljenje. Prav oni ga gotovo najbolj potrebujejo. Kar se mene tiče, ne čutim zamere in sem jim iz srca odpustil. Tako upam, da bo nekega dne Gospod tudi meni odpustil moje grehe« (Mimmo Muolo, Ernest Simoni, 112).

S podobno mislijo je tudi nadškof Šuštar zaključil nagovor pred tridesetimi leti: »Kaj nam govorijo mrtvi, ki jim danes izkazuje spoštovanje in molimo zanje? Prvo, kar nam pravijo, je: Odpuščamo vsem, ker smo sami pri Bogu našli odpuščanje. Odgovorimo jim: Tudi mi odpuščamo vsem in vsakomur, da bi tudi sami našli odpuščanje pri Bogu. Drugo, kar nam govorijo mrtvi, je: Rotimo vas, storite vse, kar je v vaši moči, da se nikdar več ne ponovi kaj takega, kot se je dogajalo v Kočevskem Rogu. In tretje: Izpolnite vrzeli, ki so nastale z našo prezigodno smrtjo, gradite boljšo prihodnost slovenskega naroda na trdnih temeljih resnice, svobode, pravičnosti, spoštovanja, prijateljstva in ljubezni.«

Dragi bratje in sestre. To je vse, kar potrebujemo. To so pogoji, da bo pšenično zrno, ki je tukaj padlo v zemljo, obrodilo svoje sadove. Naj Oče, ki je usmiljeni in milostljivi Bog, tudi po žrtvah naših mučencev povelja svoje ime. Amen.

SPRAVO BOMO DOSEGLI. NEKOČ V PRIHODNOSTI

Janez Janša

Pred 75 leti, 25. junija 1945 je Edvard Kardelj iz Beograda poslal Borisu Kidriču v Ljubljano osebno depešo, v kateri je zahteval hitrejše čiščenje oziroma pobijanje. Morija se je okrepila in na transportu proti Kočevju se je znašel tudi moj oče.

Ob začetku vojne ni imel niti 14 let. Kljub temu si je že leto kasneje kopal grob ob raciji italijanskega okupatorja, se nato skrival preko nove nemške italijanske meje, stražil v domobranski postojanki v Polhovem Gradcu, bežal iz zapora na Ljubljanskem gradu, bil obsojen na 20 mesecev prisilnega dela in poslan v nemško taborišče Dachau, se z domobranci umikal na Vetrinj, bil vrnjen v Jugoslavijo in v par-

tizansko taborišče Šentvid nad Ljubljano.

Nato prav na tem mestu pod Macesnovo Gorico skupaj s stotinami svojih mladih in mladoletnih vrstnikov postavljen pred strojnice brez vsake sodbe in še manj krivde.

Ko je v času okupacije odšel iz domobranske postojanke, da bi pomagal doma na kmetiji, nato pa še pobegnil iz nemškega zapora, je bil sojen in za kazen dezerterstva poslan v Dachau. V brezno in smrt v Kočevski Rog pa je bil s strani osvoboditeljev poslan brez sodbe in brez kakršnekoli krivde. Pekel tega morišča in čas med umirajočimi sotrpini ga je zaznamoval za vedno.

Kar je zgrešila morilčeva krogla, je režim nadoknadil z vladavino strahu, ki je ubijala spomin in resnico.

Čas nepredstavljive groze in smrtnih groženj je pri dobrih ljudeh oblikoval stavek novoreka, ki se je glasil. "Bolje, da ne veste."

Resnica je bila tako strahotna, da njenim drobcem sprva mladi nismo niti verjeli. Očitno je tako strahotna, da v 75 letih v Sloveniji še nihče ni posnel nobenega filma o tej tragediji, ki nas je usodno razklala. A resnica je kljub temu živela v malih otočkih, po nekaterih cerkvah, v zamejstvu in po svetu, med rešenimi in obvarovanimi. In med morilci, ki so v neprespanih nočeh strmeli v konec.

20. stoletje v Evropi je rodilo dva velika zla. Nationalsocializem in komunizem. Na stotine milijonov ljudi je trpelo zaradi obeh. Slovenski človek še posebej, še prej pa so naši primorski rojaki izkusili jarem fašizma. Oba velika zla sta posnemala drug drugega in tekmovala med seboj v grozodejstvih. Oba sta bila genocidna.

Zlo je zlo zaradi svojega značaja in posledic svojih ravnanj in ne zaradi svojega ideološkega plašča. Zlo, ki se spopade s svojim dvojnikom zaradi interesov, zato še ne postane dobro. Zla se trajno tudi ne da odpraviti niti z maščevanjem, niti s pozabo, ampak samo z vladavino prava.

V naravi človeka je, da se upre krivici. V naravi človeka je, da si želi živeti svobodno in dostojno življenje. Posameznik, ki je bil potisnjen v vrtnec okupacije in državljanske vojne in je želel ostati zvest samemu sebi, pa velikokrat ni imel dobre izbire.

A odpor proti kateremukoli zlu je bil legitim. Zato spoštujemo vse, vse posameznike, ki so se odločili iz tega nagiba in ki so se borili proti fašizmu, nationalsocializmu in komunizmu. Vsi, ki so umrli v ali zaradi tega odpora, imajo pravico do imena in spomina, zaslužijo si dostojen grob in naše spoštovanje. Samo to je lahko trajna osnova narodne sprave Slovencev.

Nekaj, kar so svojci pobitih in vsi dobromisleči ljudje pred 30 leti na tisti prvi žalni slovesnosti tu v Rogu iskreno želeli, a so bili v glavnem prevarani. Zato smo šele danes, po 75 letih, prvič tu na mestu velikega morišča Slovencev.

In spravo bomo dosegli. Nekoč v prihodnosti. Danes na žalost še ne, saj so besede "še premalo so jih pobili" in klici ter grožnje s smrtjo drugorazrednim ponovno postali del našega vsakdana, neke izkrivljene, nove normalnosti. Mnoge bolj moti ne-prepoved nekega koncerta kot pa srhljivi odmev govornice, s katero so na tem mestu opravičevali množično morijo in zločin proti človeštvu.

Zato se moramo namesto tega, da bi živeli drug z drugim, še vedno truditi vsaj za to, da ne bi živeli drug proti drugemu, ampak vsaj drug ob drugemu. To nam zaenkrat za silo uspeva.

Moramo pa na tem svetem kraju groze

tistim, ki po ulicah in trgih Ljubljane spet javno grozijo s smrtjo, zelo jasno povedati: Ne bomo vam dovolili, da Slovence ponovno pahnete v bratomorno divjaštvo. Preveč gorja je to slepo sovraštvo že povzročilo. Storili bomo vse, kar je treba, da vam to ne bo uspelo.

Kajti, zakopani v vsakdanje težave ter izlive vseeno tudi na tem mestu ne bi smeli spregledati bistva.

Kaj lahko danes odgovorimo tistim rojakom, ki so svoja mlada življenja pustili v tem breznu pod Macesnovo Gorico ali tistim v Smrečju pri Turjaku, ki so pod streli protikomunistične strani umrli tik pred koncem vojne?

Oboji združeni in dokončno spravljene v smrti, nemo strmijo v nas žive in že 75 let molče sprašujejo: »Sta vas naša smrt in žrtev kaj izučili?

Odgovor je vseeno: Da. Resnica o vaši in zame neposredno očetovi usodi, ki je s polno težo legla na nas tik pred osamosvojitvijo, je s takšno silovitostjo pričala o tem, kam lahko pripelje nacionalni razkol v usodnem času, da smo storili res vse, da pol stoletja kasneje ne bi ponovno krenili v znano, grozljivo smer. In uspelo je.

Druga, poveljna generacija, ki jo tukaj na svojevrsten način poosebljava s predsednikom Borutom Pahorjem, je leta 1991 kljub vsem mogočim slabim napovedim in obetom dosegla slovensko državo, ne da bi bila v tem neverjetnem, čudežnem podvigu naroda prelita bratovska kri.

Tudi zato imamo pravico, da vse brez razlik pokopljemo v označenih grobovih.

Da se vrnemo med civilizirane narode. Da vse umrle sprejmemo med naše občestvo in da postanemo celota. Da sovraštvu odrečemo domovinsko pravico ter se usmerimo v temeljno sporočilo naše ustavne himne, ki pravi: edinstvo, sreča, sprava, - naj spet k nam nazaj se vrnejo.

Prav na isti dan v letu, 25. junija 1991, natančno po 46 letih od grozovitega povelja o čiščenju in pobijanju, smo Slovenci vsemu navkljub postavili samostojno državo. Ideja, sanjana na Svetih Višarjah in skovana z Majniško deklaracijo, je meso postala.

Usodnemu razkolu navkljub Slovenci nesporno imamo v svoji novejši zgodovini obdobje, ki nas je v zelo veliki meri poenotilo in združilo s plemenitim ciljem. Imamo vrednotno središče našega naroda. Imamo sveti dan, ko si je slovenski narod edinokrat v svoji zgodovini res pisal sodbo sam.

Veličastna je bila ta sodba in če bi jo danes ponovili, bi bil rezultat plebiscita podoben. In ko je prišla ura preizkušnje, smo odločitev naroda skupaj branili sinovi partizanov in domobrancev. Sinovi preganjane in izgnane emigracije so se javljali kot prostovoljci v slovensko Teritorialno obrambo.

Zato: delajmo za spravo, zdravimo rane, varujmo spomin in resnico. Na piedestal slovenske državnosti postavljajmo v ospredje čas, ki nas je združeval.

Tako bomo delali dobro za vse naslednje generacije naših potomcev. Imamo ustavo in ustavne vrednote, ki so skupne in za vse enake. Imamo samostojnost. Imamo skupne nacionalne in državne simbole. Imamo krasno domovino, imamo vrt sveta, ki mu ni para. Ko pridejo najtežje preizkušnje, dokazujemo, da zmoremo. Zmogli bomo, čeprav pozno, vrniti ime in spomin tudi vsem nepokopanim. Vsem našim mrtvim. Bodi zdrava, domovina. Bog te živi!

JUNIJ - MESEC SPOMINA

SPRAVA JE POT, KI SE NIKOLI NE KONČA. ČE SE KONČA, SE ZAČNE TRPLJENJE

Borut Pahor

Spoštovani gospod nadškof in metropolit, spoštovani predsednik vlade in drugi visoki gostje, spoštovane gospe in gospodje.

Danes obeležujemo 30. obletnico t. i. pravne maše v Kočevskem Rogu. Takrat sta spregovorila tedanji nadškof in metropolit dr. Alojzij Šuštar ter tedanji predsednik Predsedstva Republike Slovenije Milan Kučan.

V dveh čudovitih govorih sta nagovorila Slovence k narodni pomiritvi in spravi. Še danes, 30 let kasneje, se razhajajo občutki glede te pravne maše. Z vseh strani je slišati dvome o pomenu in o iskrenosti.

Jaz pa sem tedaj in danes to presojal drugače. To je bil pomemben dogodek za naš narod in našo nastajajočo državo.

Iz dveh razlogov. Prvič zato, ker sta narodna pomiritev in sprava postali legitimno, splošno sprejemljivo stremljenje, za razliko od molka, ki je glede tega vladal skoraj pol stoletja.

In drugič zato, ker je pravno sporočilo maše samo nekaj mesecev po izvolitvi Demosove vlade in pol leta pred plebiscitom o samostojnosti in neodvisnosti Slovenije pozvalo k enotnosti slovenskega naroda v prelomnih trenutkih.

Bližje kot sta bila pred 30 leti plebiscit in ustanovitev slovenske države, bolj se je krepilo vsesplošno ljudsko zavedanje, da bi ponovni narodni razkol, kot smo mu bili priča sredi druge svetovne vojne, znova tragično, usodno razdelil Slovence, jih nemara znova celo obrnil ene proti drugim in žalostno končal osamosvojitvene sanje.

Tudi vsled strahu pred vnovičnim razkolom se je tedaj, v letu nastajanja naše države, kljub ogromnim političnim zametom, razlikam in nezaupanjem v slovenski politiki in med vsemi ljudmi krepilo spoznanje, da je veliko več tistega kar povezuje kot razlikuje, da moramo sodelovati, in se zanesti eden na drugega in biti enotni. Da nam drugega ne preostane.

Nenazadnje, prav enotnost v času plebiscita, razglasitve države, njene vojaške obrambe in diplomatskega priznanja je bila sprava par excellence. Bila je dokaz,

Na tem kraju, v Kočevskem Rogu, je bolečina neizmerna. Zato je tudi možnost tega kraja, da nas zbliža, zelo velika.

da Slovenci nismo obsojeni na razkol, da zmoremo enotnost, in da sta ena in druga možnost stvar politične izbire. To si dobro zapomnimo in iskreno ravnajmo v tem duhu.

Skratka, pravna maša pred 30 leti je bila morda res samo korak, toda kot sem rekel, pomemben. Vsak korak je bil od tedaj naprej pomemben. Še tako kratek. Tudi 30 let kasneje, ko smo glede poprave krivic, stvarne in simbolne sprave storili mnogo tega, ne smemo nikoli misliti, da je danes zadnji korak. Sprava je pot, ki se nikoli ne konča. Če se konča, se začne trpljenje.

Spoštovane gospe in gospodje, zato smo tukaj. Ne želimo pozabiti, a gledamo naprej. Ljudje bomo vedno živeli z različnimi prepričanji, nazori, idejami; v tem se bomo gotovo razlikovali in to je naravno. Toda to, kar nas lahko zbliža tudi ob zelo različnih nazorih, je pogled na bolečino našega bližnjega. Ne smemo hoditi brezbrizno mimo tuje bolečine.

Na tem kraju, v Kočevskem Rogu, je bolečina neizmerna. Zato je tudi možnost tega kraja, da nas zbliža, zelo velika. To možnost moramo Slovenci šele odkriti. In pot tega odkrivanja je strpno razvijanje kulture spomina.

Narod konstituira skupni spomini. Smo, kakršni smo zaradi naših spominov. Ni potrebno, da imamo nanje enoten, enak, isti pogled, potrebno pa je, da vemo, da so naši skupni spomini to, kar smo mi. Da stojimo na ramenih naših spominov.

Razumem vašo bolečino. Bolečino po vojni pobitih in njihovih svojcev. A živimo se v bolečino drugega. Vživimo se tudi v bolečino partizanov in njihovih svojcev, ki jih še vedno močno prizadane, če se jim odvzame pristno domoljubje in se jih krči na politične revolucionarje. Vživimo se v bolečino drug drugega.

Odpušcanje in sprava sta najprej globoka intimna vzgiba. Sta stvar slehernega posameznika. Nihče od nas se ne sme počutiti prizadetega v svojih najbolj osebnih občutkih. To naš narod, našo družbo in našo državo dela bolj humano, bolj človeško in zrelo.

Vselej se moramo zavedati, da je krepitev medsebojnega spoštovanja in zaupanja ter krepitev vsega tistega, kar nas povezuje, elementarna moč naroda in države.

V tem smislu torej sprava ni dogodek, ampak je stanje duha. V tem duhu je bila ustanovljena združena Evropa. V tem duhu je bila ustanovljena naša ljuba Slovenija.

Moramo si prizadevati za vse tisto, kar nam je skupnega in spoštovati tisto, v čemer smo si človeško različni.

Preteklosti ne moremo spreminjati, lahko pa spreminjamo prihodnost. Naj bo za prihodnost navdih vse tisto iz naše slavne preteklosti, kar nas je plemenitilo, tako ljudi kot ves narod. Za prihodnost pa naj nam bo opomin vse tisto iz tragične preteklosti, kar nam je jemalo dostojanstvo kot ljudem in kot narodu.

Tudi ta slovesnost je majhen korak. Delamo ga s spoštljivim spominom na vse žrtve vojne in povojnih pobojev, a misleč na mirno in srečno prihodnost vseh naših otrok.

Skozi več kot dva tisoč let človeške civilizacije in kulture in danes naj svetijo Antigone besede: »Ne da sovražim – da ljubim, sem na svetu.«

NIHČE NE BO NAMESTO NAS PREVZEL TE NALOGE

Dr. Janez Juhant

Justin Stanovnik je zapisal: Za spravo je najprej treba reči, da je mogoča. Ta trditev predpostavlja samo en pogoj, da obvelja, da stvari, pa naj že mirujejo ali se premikajo, obstajajo na en način. Ali drugače: da obstaja v svetu zunaj nas ena resnica. Sprava ni nič drugega kot to, da zunanja dejanskost vstopi v nas in postane naša dejanskost. Sprava raste iz priznanja resnice, ne glede na to, ali resnica moje samopojmovanje podpira ali ne. Za to spoznanje in priznanje pa je potreben tako velik notranji napor, da moramo zgornjemu pogoju dodati še enega, spreobrnitev. Spreobrnitev pa ni nič drugega kot poslušnost notranjemu ukazu, ki človeku spravi njegove osnovne konstitucije ne bi smel biti povsem neznan: živeti v resnici. (Stanovnik, Slovenija v senci nedokončane preteklosti, Ljubljana 2008, str. 23).

Ne glede na to, kako vrednotimo medvojno dogajanje, je resnica, da je bilo po vojni okoli petnajst tisoč Slovencev izvensodno pobitih kot posledica revolucije. Ta je že tako težki položaj naših rojakov med vojno vodila v še hujšo stisko večine naroda in v povojni genocid. Iz narodne sredine je trajno izločila ali uničila izobražence, gospodarstvenike, lastnike premoženja, tudi duhovnike in druge samostojne in svobodoljubne državljane, predvsem katoliške vernike. Resnica je tudi, da so se ves čas do leta 1990 poudarjala revolucija in njene pridobitve. Po oceni Borisa Kidriča je bila ta v Sloveniji zelo krvoločna, kar nekateri povezujejo z njegovo zgodnjo smrtjo. O trpljenju revolucionarjev ne vemo veliko,

V dogovorni poti k resnici in spravi bi lahko odprli tudi bolj zanesljivo pot demokratičnemu reševanju sedanosti.

ali pa: Stopimo na pot sprave, začnimo se v državi pogovarjati o konkretnih zadevah našega sobivanja

Slika p. Ivan Rampre/Vatican News

ne govori se o samomorih njihovih potomcev. Jože Javoršek je ob samomoru sina napisal knjigo: Kako je mogoče? Pristop človeški bolečini na obeh straneh pa bi nam olajšal pot do sprave. A ponavadi se je in se še govori le o njenih uspehih in o pridobitvah, manj o izgubah. Danes se javno komaj ali sploh ne več govori o revoluciji in njenih senčnih straneh, čeprav še strašijo njeni simboli. Poznavalci menijo, da bi bilo dobro, če bi Zveza borcev sama opredelila, kaj je bilo revolucionarno oziroma boj za oblast in kaj je bila Osvobodilna fronta, v kateri so bili številni zavedni Slovenci raznih prepričanj, tudi verni, čeprav se je vera taktično le tolerirala, po vojni se je z njo obračunalo, kar potrjuje tudi Edvard Kocbek. Povsod pa so se ljudje borili za svobodo in narodno samostojnost, čeprav so odločevalci imeli svoje računice. Njihova razčlenitev bi nam omogočala celovito vrednotenje zapletene zgodovine in nas vodila k tragični resnici slovenskega naroda, saj bi skupaj lahko izoblikovali kriterije za presojo partizanskega boja in revolucije. Ti so nujni za nerazumne poboje narodoljubnih Slovencev od leta 1942 dalje in čistke tudi v partizanskih vrstah. Verjetno je že nekaj dejstev razvidnih, marsikaj bi nam pa pomagali še arhivi, za katere še vedno čakamo. O tem bi nam lahko povedali tudi še živeči akterji in njihovi prijatelji npr. Zdenko Roter in Milan Kučan. Zakaj npr. še vedno ne vemo, kje so leta 1946 oskrunjena iz grobov nasilno vzeta trupla Lamberta Ehrlicha, bana Natlačena in drugih med vojno pobitih rojakov?

V tem zahtevnem medsebojnem dialogu bi lahko pogledali na ta čas prisebno, z medsebojnim življenjem v usodo vseh žrtev in v celotno narodovo tragedijo. V dogovorni poti k resnici in spravi bi lahko odprli tudi bolj zanesljivo pot demokratičnemu reševanju sedanosti. Od tega nas ne more odvezati nihče, kajti to je podlaga za mirno sožitje prihodnjih rodov. Ali pa to res hočemo?

Ob 75. letnici konca vojne in izvensodnih pobojev po njej je čas, da državni organi opravijo svojo dolžnost za odpravo posledic te boleče preteklosti. Združeni ob Lipi sprave smo že večkrat vložili Izjavo, ki jo je pripravil naš ustanovitelj g. Stanislav Klep. Njene osnovne točke so skupno iskanje resnice in priznanje zločinov ter prevzem odgovornosti zanje s strani organizatorjev in danes v imenu njih naslednikov oziroma države. Mednje sodi dostojen pokop mrtvih. Z Novo slovensko zavezo, Komisijo pravičnost in mir in našim društvom Združeni ob Lipi sprave smo to prek Urada ZN za človekove pravice v Ženevi naslovili na slovenske organe.

Ali je to v teh pregretyh časih, ko naj bi se ne ukvarjali z ideološkimi temami sploh mogoče? Kljub njihovem domnevemu odklanjanju pa se politiki, mediji in celotna javnost z njimi stalno ukvarjajo in ravno zato bi bil tak dogovor o resnici preteklosti nujen za demokratično delovanje države, njenih družbeno-političnih uredb in za preživetje in blagor državljanov. Brez tega dogovora se bomo razvojno težko premikali naprej. Nihče ne bo namesto nas prevzel te naloge, zato si dajmo poguma in stopimo na pot sprave, začnimo se v državi pogovarjati o konkretnih zadevah našega sobivanja in prenehajmo metati polena pod noge tistim, ki delujejo v to smer. Hvaležen sem vsem, tudi Vam spoštovani gospod predsednik Pahor za pogum na tej poti. Želim ga vsem odgovornim v državi in nam državljanom, saj to vodi k resnici in spravi.

JUNIJ - MESEC SPOMINA

PRIČEVANJE V SPOMIN IN POKLON

Kot otrok sem spoznal grozote vojne in revolucije, ki sta razsajali po slovenskih tleh.

Leta 1941 je vojna zajela tudi mojo rodno vas Vrbljene, zasedli so jo Italijani. Kakor drugod so tudi v teh krajih zbrali fante in može ter jih odpeljali v koncentracijska taborišča. Očeta so odpeljali na Rab, v taborišče v Gonars pa brata Martina. Med okupacijo so vaščane stalno napadali partizani. Po italijanski kapitulaciji so vas zasedli Nemci, pod njimi je ostala do konca vojne.

Naša družina je bila na seznamih za likvidacijo s strani partizanov, ki so ropali in pobijali zavedne domačine. Zaradi večje varnosti se je družina preselila v Črno vas, kjer je bila domobranska postojanka. Brata Ivana so ujeli partizani (l. 1943) in ga odpeljali na Dolenjsko v vas Kržeti, kjer so ga mučili in po treh mesecih ubili, ko je bil star komaj 17 let.

Brat Martin, ki je bil narodnik pri domobrancih, je bil po koncu vojne vrnjen iz Vetrinja. Partizani so ga skupaj z mnogimi odpeljali v Teharje. Po neuspešnem poskusu pobega, skupaj z drugimi domobranci, so ga partizani mučili in ga potem odpeljali

v domačo vas, kjer so ga neusmiljeno umorili. Idealizem in žrtev obeh pobitih bratov sta se za vedno vtisnila v moj spomin kot zgled ljubezni do Boga in Slovenije.

Že v taborišču v Špitalu ob Dravi sem doživel prve spominske proslave, ki so bile veličastno pripravljene, zelo močno sem jih občutil v svojih mladih letih.

V spomin in poklon bratoma ter tolikim žrtvam komunistične revolucije več kot

petdeset let sodelujem pri pripravi Spominske slovesnosti v Našem domu San Justo. To je vsakoletna krajevna Domobranska proslava, za katero sem vsakič pripravljajl akademije s posebno sceno, to slednje še danes delam. Ob številnih prilikah sem napravil tudi kulise za osrednjo Spominsko slovesnost v Slovenski hiši.

V svojih reliefih večkrat upodabljam begunsko družino, ki odhaja iz domovine, in jo vedno združim z zapisom: »Zgubili so domovino, ohranili so vero.« S tisočimi slovenskimi begunci so iz Slovenije odšle tudi naše korenine: globoki ideali in vrednote, zasidrani v katoliški veri, ljubezni do domovine v spoštovanju družine in krščanstva.

Bog nas je ohranil pri življenju, da nas niso vrnili v Jugoslavijo in da smo ostali priče v svetu. Z vsemi svojimi deli želim pričati, predvsem mlademu rodu, da bi na to najstrahotnejšo dobo v slovenski domovini nikoli ne pozabil, da bi ohranil vrednote, za katere se je borilo toliko slovenskih fantov in mož, v spomin in spoštovanje do vseh njih.

Tone Oblak

VERUJEMO V PRAVICO IN SVOBODO

Draga slovenska družina!

Če je na ta dan žalost v naših srcih, nosimo jo moško kakor se svobodnjakom spodobi.

Če je danes v nas pogumno veselje, dvignimo ga, dvignimo ga visoko, zakaj to je najlepše v človeku, najmočnejše v volji - to je tisto, kar dela pot tudi v kamen, kar sveti v najbolj trdi temi in je v današnjem svetu, ki je tako poln dvomov, najbolj gotova pot.

Pogumno veselje!

Ni jih - dvanajst tisoč in več- in vendar so. Niso v prostoru kakor mi zdaj in vendar so z nami, zakaj njih duh ni ograjen z mesom in kostmi kakor je naš. To dvoje je že zdavnaj razpadlo. Prosti so, vidijo nazaj in naprej, igrajo se s prostorom in časom. Čudovito lepo je misliti, da živa meja mrtvih ograja naš zdomski svet, čudovito lepo je čutiti po 25 letih, da še nismo zvozeneli, da ob vseh napakah, ki jih imamo, še nismo pretrgali vezi z večnostjo, v kateri je toliko slovenskega občestva.

Četrto stoletja, dragi prijatelji, je dolga doba, je skoraj doba enega rodu, v teh petindvajsetih letih je zgnetenih toliko krivic in toliko solza, toliko bridkosti in toliko upanja kakor v malokatera leta v slovenski zgodovini.

Moč duha

Vsaka stvar brez duha je mrtva, posebno človek. Najgloblja osnova našega proti-

komunističnega upora je bila vendar želja - ohraniti duha. Če ne bomo zidali na tem dejstvu, bomo zapravili najlepše, kar imamo. Če bomo ob Spominskih dnevih pregledovali le zmage in poraze, posrečene in neposrečene poizkuse, bomo iz preteklosti naredili bronast spomenik, ki ga bo prekrila patina prej, preden bomo legli v grobe tisti, ki smo jih sodoživljali.

Duh je večnost. Dragi moji, če bomo znali za 25-letnico v to večnost pogledati, bomo našli pota za mir, pota za spravo, pota za trpljenje in pota za razumevanje. Samo tu so. Govorjenje naših teles je ne-bogljenost, marsikdaj ošabno in domišljavo. Tu ni poti, še steze in stezice se zapro. Pozabljamo, da je čas samo predujem, samo ara za večnost. Če vanje ne položi-

mo duha, je samo nizanje dnevov in let. Duh je, ki času in dejanjem daje tisto čudovito ceno, ki ne mine. Duh je, ki je ostal za mrtvimi, za pobitimi, za mučenimi. Če ne bomo grebli v to smer, se bojim, da bomo ostali na površini in od te resnične veličine preteklosti ujeli za bodočnost samo bled sij.

Samo duh je bakla, ki večno sveti in večno gori.

...

Zvestoba idealom

Rekel sem že in znova poudarjam: naša preteklost in naša bodočnost mora sloneti na duhu. V tem je naša sila. Duh pa zahteva predvsem eno: da smo izpričevalci resnice. To je naš prvi poklic, naše prvo poslanstvo. Ne samo kulturnih in javnih delavcev, to je poklic vsakega v našem emigrantskem občestvu. Če tega poslanstva ne vršimo, ne živimo celega življenja.

Raje grem raven pod zemljo na tujem z zavestjo, da sem lahko izpričal resnico, kakor da bi mi usta zasuli z domačo prstjo, pa bi še pred smrtjo imel resnico samo v srcu in ne tudi na ustih.

Oznanjajmo resnico. Taista je kakor je bila pred petindvajsetimi leti. Toda na eno ne pozabimo, ljudje božji: ne oznanjajmo jo z vpitjem, ne s sumničanjem drug drugega, ne z zahrbtnostjo, ne z domišljavostjo, ne s katedre sodnikov - oznanjajmo jo s svojim življenjem, oznanjajmo jo kot otroci božji in kot bratje in sestre po krvi in duhu.

...

Izpoved vere

Vsa slovenska narodna tragedija bo postala ugasel ognjenik, če bomo hodili vsak svoja pota, hiša z mrtvim ognjiščem. Samo znamenja bodo ostala, da so nekoč v njej živeli močni ljudje, ki pa jim je čas pohabil peruti duha in so obrnili oči v tla. Niso več videli kvišku, v širini in globino svobodnega neba.

Moj Bog, strašno je videti hiše z mrtvim ognjiščem in misliti pri tem, da je bil v njej nekoč dom ljubezni.

Dragi prijatelji, pišejo se zgodovinske knjige, pišemo jih mi in pišejo jih naši nasprotniki in sovražnik. Za nas, ki nosimo dediščino mrtvih, pa je najbolj važno, kakšno knjigo piše naše življenje.

Kaj nam pomaga še takšno zmagoslavje pravice, če pa smo zaverovani samo v vase, kaj še takšen bloden cvet krivice, če pa nam več ne zgane duha?

Glejte, vsi mrtvi, ki se jih danes spominjamo, živijo. Bojim se, da umiramo mi, ki živimo.

Na tisoče in tisoče imen bi mogli danes klicati, velika in majhna - zame so vsa velika. Velik je namreč vsak, ki je bil za Pravico s Krivico pokončan.

Draga slovenska družina, s pogumnim veseljem, z mrtvimi v naši sredi, recimo vsak v svojem srcu:

Verujem v pravico in svobodo, verujem v večnost, ki sodi s časom, verujem v duha, ki nikoli ne umrje.

Karel Mauser
Spominska proslava v Buenos Airesu, 1970

DOMA JE VSE PO STAREM!

Miklovi iz Ribnice na Dolenjskem

Luč sveta je ugledala monografija Doma je vse po starem! – Miklovi iz Ribnice na Dolenjskem avtorice Zalke Arnšek. Nastanek knjige sega v Argentino, kjer je avtorica, kot drugi otroci iz maloštevilne slovenske skupnosti v mestu Bariloche, enkrat tedensko obiskovala slovensko šolo, ki jo je vodila učiteljica Milena Arko, poročena s potomcem Miklovih, dr. Vojkom Arkom. V času gimnazije se je udeleževala tudi slovenskega srednješolskega tečaja, na katerem je poučeval tudi dr. Vojko. Avtorica od leta 1990 živi v Sloveniji. Posveča se pedagoškemu delu, predvsem kiparstvu in poučevanju na likovnem področju. Odkar je v Sloveniji, se srečuje z dr. Ireno Arko in si zapisuje njene pripovedi, okruške spominov Miklovih. Želja po večjem poznavanju slovenske kulture je gospo Zalko vodila, da se je vpisala na študij etnologije in kulturne antropologije. Zaradi njene življenjske vezi z rodbino Miklovih se je odločila obravnavati Miklove v svoji diplomski nalogi Miklovi: Ribnica na Dolenjskem pod mentorstvom dr. Janeza Bogataja. Leta 2016 je sprejela povabilo tedanjega direktorja knjižnice Miklova hiša Ribnica in vodje projekta Marka Zupanca, da pripravi monografijo o Miklovih v okviru projekta Življenje ustvarja zgodbe.

Ponovno se je lotila preučevanja rodbine. Posvetila se je pozornemu opazovanju Miklovih fotografij, prebiranju dopi-

sovanja in proučitvi eksponatov kulturne dediščine Miklove rodbine, ohranjenih v Muzeju Ribnica, raziskovanju literature in arhivskih virov. Rezultat je knjiga, bogato opremljena s številnimi fotografijami, dokumenti in terenskimi fotografijami ter podkrepljena s številnimi novimi viri in spoznanji o osmih rodovih Miklovih in Ribnici. Miklovi so med ribniškimi »purgerji« veljali za imenitno, ugledno in podjetno družino. S pekovsko dejavnostjo so denimo zalagali vojaške postojanke, Anton Arko se je ukvarjal z vinogradništvom, hmeljarstvom, sadjarstvom in sviloprejestvom. V Miklovi hiši je obratovala tudi gostilna in delovala čitalnica, zato je bila stalno vpeta v družbeno življenje trga. Izvedeli boste, kaj se je jedlo in pilo, kako so praznovali praznike in se srečali z osebnimi predmeti, ki so spremljali družino skozi življenje. Avtorica je zgodbo o rodbini zapisala v poetičnem jeziku in jo domiselno prepletla z zgodovinskimi utrinki, anekdotami in vsebinskimi drobtinicami, ki so zaznamovale različna obdobja rodov. V kontekstu knjige se tako srečamo s požari v Ribnici, gradnjo ribniške župnijske cerkve, vse do obdobja po drugi svetovni vojni. Knjiga se začne in konča s staro trško lipo, ki je nekoč stala sredi trga. Dekan Anton Skubic jo je imenoval Miklova lipa, nihče ne ve, zakaj. Bralcu daje vtis, da je

lipa pripovedovalka zgodbe, ki bdi nad usodo trga in Miklove družine.

Pri izdaji knjige so sodelovali sourednica monografije Metka Kljun in Anica Mohar iz knjižnice Miklova hiša, ki sta knjigo tudi jezikovno pregledali, prof. Marjana Starc, ki je prispevala del starih fotografij in pregledala transkripcije starih Miklovih pisem v ribniškem narečju, višja kustosinja Marina Gradišnik iz Muzeja Ribnica, ki je pomagala pri raziskavi muzejske zbirke Miklovih, dr. Vojko Pavlin, ki je prevedel stara nemška besedila in stare rokopise v ribniškem dialektu, in gospa Suzana Kordiš, ki je odkrila še dva rodova Miklovih. Knjigi daje poseben pečat izvirna likovna oprema. Lično jo je oblikovala in uredila oblikovalka Mateja Goršič. Pri grafični obdelavi starih fotografij in dokumentov sta sodelovala ilustratorka in oblikovalka Barbara Koblar ter oblikovalec Marko Magister.

V torek, 7. januarja 2020, je v prostorih Miklove dvorane Knjižnice Miklova hiša Ribnica potekala predstavitev knjige. Dogodek je povezoval gospod Zupanc, vodja projekta. Večer je popestril ženski zbor Nonet Vitra iz Ribnice z izvedbo dveh pesmi. Monografija zaključuje niz domoznanskih izdaj evropskega projekta Življenje ustvarja zgodbe, v okviru katerega je knjiga izšla.

Potomca Arkovih sta Miklovo hišo, ki krasi ribniški trg, podarila svojim sorjakom, nam, Ribničanom, in ribniški kulturi v srčni želji, da se ohrani spomin na Miklove, zato je knjiga lepa popotnica k trajnemu spominu na to rodbino. Je tudi dober primer zgodovinskega orisa ribniške trške rodbine in trškega življenja v 19. in prvi polovici 20. stoletja, zato je vredna branja. Vabljeni, da svoj izvod prevzamete v knjižnici Miklova hiša Ribnica v drugi polovici februarja.

Domen Češarek,
 Knjižnica Miklova hiša Ribnica
 Rešeto - Glasilo občine Ribnica,
 XXIV - 31. januar 2020

JEZIKOVNI OREŠČEK

Pred in vejica (ne) skače

Vejica se je pojavila veliko pozneje kot abeceda in je prvenstveno označevala krajši premor v besedilu za lažje branje. To je bilo še posebej pomembno, če se je bralo na glas. Še danes zajamemo sapo na mestih, kjer stoji vejica, pomaga nam pa tudi pri razločevanju pomena: *Ne smete po opravkih brez maske. Ne, smete po opravkih brez maske.* Če ste torej v zadregi, ali še potrebujete masko, ko greste ven, vam vejica lahko prihrani veliko križev in težav ob bližnjem srečanju z možmi v modrem. Da pred *ki, ko, ker, da, če vejica skače*, čivkajo že vrabci na strehi, in najbrž tudi že vsi šolarčki. Kaj pa pred in, a je vejica v prejšnji povedi pravilno postavljena?

Za običajnim vezalnim in vejice res ne pišemo: *Preden vstopite v trgovino, si nadenite masko in razkužite roke. Kupiti moram kvas, toaletni papir in eno buteljko dobrega vina.*

Če pa pred tak in kaj vrinemo (odvisnik, polstavek, pristavek, dostavek, pastavek, izpostavek ipd.), vejico zapišemo: *Nadenite si masko, takoj, in vas spustimo v trgovino. Iz žepa je potegnil masko, narejeno iz blaga, in jo pokazal varnostniku. Rekel je, da si bo nadel masko, in vstopil.* Da gre res za vrivek, ki potrebuje na obeh straneh vejico, se lahko prepričamo tako, da ga odstranimo in preverimo, ali je poved, ki nam je ostala, smiselna: *Nadenite si masko in vas spustimo v trgovino. Iz žepa je potegnil masko in jo pokazal varnostniku. Rekel je (nekaj) in vstopil.*

Pred in lahko pišemo vejico tudi, kadar se zamenja osebek (pravimo, da sta osebka slabo združljiva): *Argentinci so že izmučeni, zaskrbljeni in zdolgočaseni, in tudi državljani drugih držav se počutijo podobno.*

Veznik in pogosto nastopa v drugačni vlogi, ne kot vezalni, temveč kot protivni veznik: *Imel je masko s sabo, in si je ni hotel nadeti.* Da gre res za protivno razmerje, nam potrdi zamenjava *in s toda, a, ampak* ali kakšnim drugim tipičnim protivnim veznikom: *Imel je masko s sabo, a si je ni hotel nadeti.*

Vejico pišemo tudi, kadar z in pojasnujemo: *Karantena naj bi trajala še dva tedna, in sicer do 28. junija. Zapri so meje, in to kar brez opozorila.*

Vejica stoji pred in, kadar temu sledi podredni veznik, npr. *ko* ali *če*: *Samo malo moramo še zdržati, in ko bo karantene konec, se ponovno snidemo. Poklical te bom, in če boš zdrava, se lahko takoj dobiva.* Tako vejico prepoznamo po tem, da bi lahko namesto nje uporabili piko: *Samo malo še moramo zdržati. In ko bo karantene konec, se ponovno snidemo. Poklical te bom. In če boš zdrava, se lahko takoj dobiva.*

Torej tudi pred *in* lahko skače vejica, in celo ne tako zelo redko, kot smo si morda mislili.

Tjaša Lorbec

Ne umiram – vstopam v življenje.
 sv. Terezija Deteta Jezusa

† Sestra Frančiška Terezija Deteta Jezusa

Frančiška Jeretina

roj. 28. maja 1929 v Rafolčah,
 župnija Marijinega vnebovzetja Brdo pri Lukovici

Gospod Bog je sestro Frančiško poklical po večno plačilo 13. junija 2020 zvečer, po daljšem, vdano prestanem trpljenju in okrepljeno s svetimi zakramenti Cerkve. Celovski škof msgr. dr. Jožef Marketz bo 22. junija 2020 ob 11. uri daroval sveto mašo zaдушnico v samostanski kapeli Himmelau in vodil pogrebni obred na župnijskem pokopališču St. Michael.

Karmeličanka Frančiška je bila rojena v globoko verni Tojnovi družini z enajstimi otroki. Po srečnih otroških letih je morala 8. maja 1945 skupaj z domačimi vse zapustiti in pribežati na Koroško. Oče Jože je prestal mučeniško smrt v domovini. Frančiška je v taborišču obiskovala gimnazijo, preden je dvajsetletna vstopila v karmeličanski samostan Srca Jezusovega, Himmelau v Labodski dolini. Na božič, 25. decembra 1951, je izpovedala svoje redovne

zaobljube. Skoraj sedemdeset let svojega redovniškega življenja je delovala kot sestra vratarica. To službo je z veliko ljubeznijo, ponižnostjo in prijaznostjo do ljudi povezovala z globokim molitvenim življenjem. Njeno celostno podaritev Bogu in nesebično požrtvovalnost bi mogli opisati z besedo sv. Avguština: »Vse delo v tem življenju obstaja v tem, da ozdravimo oči srca, da bi mogli gledati Boga.« Ta ljubeči pogled na Boga je karmeličanka Frančiška posredovala vsem, ki jih je srečevala. Njena posebna poklicanost je bila, da je molila in se žrtvovala za duhovnike in duhovniške poklice. Rodni brat Janez je bil lazarist. Iz njenega sorodstva in domače župnije je Bog poklical več duhovnikov. Sadove njenega darovanja bomo videli v večnosti. Vzor njenega izgorevanja je bila sv. Terezija Deteta Jezusa, katere ime je imela. Živela je tiho in blagodejno kakor sonce,

ki vsako jutro vzide brez hrupa in vsak večer zaide brez hrupa. Odlikovale so jo ljubezen, potrpežljivost in velikodušnost. V vseh preizkušnjah in trpljenju je bila neomajno vdana Boga in Devici Mariji. Rožni venec jo je stalno spremljal. Bila je »vir molitve in milosti« za redovniško skupnost in sveto Cerkev, velik zgled marijanske pobožnosti.

V hvaležnosti za njeno svetniško življenje v zvestem služenju Bogu, Cerkvi in ljubljeni slovenski domovini

Sorodniki in hvaležni duhovniki
 v Sloveniji, Argentini in Ameriki

Priorica in sestre karmeličanke
 v samostanu Himmelau

Karmeličanski samostan Srca
 Jezusovega, Himmelau,
 Labodska dolina na Koroškem

KOLEDAR

Verski program tedna na:
<https://sites.google.com/view/robertbrest>

Nedelja, 21. junija 2020 ob 11.30
Spominska proslava
Slovenskega doma San Martin

Sobota, 27. junija ob 19.00
Spletna obeležitev dneva državnosti

OSEBNE NOVICE

ROJSTVO

V torek, 9. junija, se je rodil **Otto ŠTUMBERGER**. Za dar življenja sta Bogu hvaležna starša *Juli Kastelic in Niki*. Rojstva se veselijo tudi stari starši, sorodniki in prijatelji v upanju, da bojo malega čim prej lahko objeli. *Čestitamo!*

SMRTI

25. maja je po treh mesecih bolezni za večno odšel **Marko KRIŽ**, star 61 let. *Naj mu Vsemogočni podeli mir in pokoj!*

V San Justu je 17. junija umrla **ga. Ivanka OBLAK MALOVRH**, stara 97 let. *Naj počiva v miru!*

PRISPEVKI

Prispevke za DUHOVNIŠKI SKLAD v času karantene, ko ni mesečnih nabirk pri slovenskih svetih mašah, lahko nakažete na naslednji bančni račun:

Titular Francisco Cukjati
Banco Prov. Buenos Aires
Caja de Ahorro 55106427
CBU 0140015103401551064276
CUIL 20-10465729-0

MALI OGLASI

Krvavice, pečenice, suhe klobase (prekajene), čevapčiče lahko naročite pri Franciju Miklavcu, ki vam jih dostavi na dom.
tel/whatsapp 11 2766 8343

So neke vezi,
korenine,
ki me drže ...

France Papež

V soboto, 27. junija ob 19. uri

SLOVESNA OBELEŽITEV DNEVA
DRŽAVNOSTI REPUBLIKE SLOVENIJE

vabita: Zedinjena Slovenija - Veleposlaništvo Republike Slovenije

“ ZA RAZMISLEK IN NASMEH ”

“En dober pregovor na dan, prežene slabo voljo stran”

PREGOVORI IN CITATI

RESNICA

Mesec junij je za nas poseben mesec. Spominske proslave. Razmišljanja. Pogovori o zgodovinskih dogodkih in njih posledicah. Pojavlja se nam mnogo besed: Bog. Domovina. Mati. Boj. Obramba. Pesem. Molitev. Izdaja. Brat. Kri. Smrt. Življenje. Pravica. Sprava. Resnica. Bo kdaj prišla vsa resnica na dan? Bo na podlagi resnice možna sprava? O resnici govori na stotine pregovorov, prislunhimo nekaterim:

- Da se pokoplje resnica, je treba veliko lopat. (Nemški pregovor)
- Resnica je kot olje: zmeraj priplava na vrh. (Španski pregovor)

- Resnica je kot sonce. Zaradi nje vse vidimo, ne moremo pa je gledati. (Victor Hugo, francoski pisatelj, pesnik, dramatik, akademik in državnik)
- Resnica se ne more nikdar z lažjo poljubiti. (Slovenski pregovor)
- Zamolčati resnico se pravi skrivati zlato. (Grški pregovor)
- Bolje trpeti zaradi resnice, kot pa biti nagrajen za laž. (Leonardo da Vinci, italijanski arhitekt, izumitelj, inženir, kipar in slikar)
- Povej resnico, pa glej, kam boš pobegnil. (Češki pregovor)
- Resnica ne potrebuje mila,

- ker je lepa po naravi. (Nemški pregovor)
- Tudi prijateljem je treba povedati resnico v obraz. (Ivan Cankar)
 - Kdor išče resnico, jo mora znati prenesti. (Kitajski pregovor)
 - Otroci, norci in pijanci resnico govorijo. (Slovenski pregovor)
 - Resnica ni prav nič odvisna od števila ljudi, ki so o njej prepričani. (Paul Claudel, francoski dramatik, pesnik in diplomat)
 - Resnice, ki so nam najmanj ljube, so tiste, ki zadevajo nas. (Kitajski pregovor)
 - Resnica ne potrebuje veliko besed, laž jih nima nikoli dovolj. (Nemški pregovor)
- Izbral Jože Jan

24 UR
MOLITVE
IN POSTA ZA
DOMOVINO

Skupaj za
skupno dobro

S TEBOJ BOMO ZMOGLI!

23.-24. junij 2020

Sodeluj v molitveni verigi!

Prijavi se na facebook.com/molitevinpostzadomovino

SPOMINSKA PROSLAVA
OB 75-LETNICI

„In vendar Ti si bil,
mogočni moj Gospod,
z menoj prav vsepovsod,...“
Lojze Grozde

Nedelja, 21. junija 2020 ob 11.30

preko kanala
<https://www.youtube.com/user/sdsanmartin>

Povezavo bomo pravočasno obvestili.

<https://www.youtube.com/watch?v=MM8SOVbnWfU&feature=youtu.be&fbclid=IwAR0IZjVz52nktDSPaLiZDoXxP2yXgbkssv-LLoT1Wvsv3Pin7igR8DUielE>

K•PAC S.A.
Fábrica de tubos y envases de cartón

Antonio Podržaj e Hijos S.R.L.

Grupo HZ

briganti
PREMIUM LEATHER SHOES

GOLOMAX
SUPERMAYORISTA DE OFERTAS

CKC
LABORATORIOS CKC
ARGENTINA S.A.

CA
CONSULTORES
ASOCIADOS

oblak®